

LA VERITAT DE JORDI CUSSÀ

Cavalls salvatges és la novel·la amb què Jordi Cussà va entrar per la porta gran en el món envitricollat, complex i sovint desagraït de la publicació en català. *Cavalls salvatges* és una novel·la carregada de realitat i, sobretot, de veritat, que va molt més enllà de ser el retrat —desacomplexat i antropològic— d'una generació marcada per les drogues. Però *Cavalls salvatges* és una novel·la per a la qual la literatura catalana —si més no l'any 2000— no estava preparada. Aquesta és l'única explicació que trobo al poc reconeixement que se li va donar. Cussà va passar a ser un espècimen curiós, un *outsider* de qui es va creure que no podia esperar-se gran cosa més. Exionqui i berguedà: què més podia oferir?

Molts dels qui la vam llegir, en canvi, vam descobrir en *Cavalls salvatges* una novel·la immensa, extraordinària, un festival creatiu, un viatge al fons de l'ànima, una meravella del llenguatge i un autor que anava molt més enllà de la maledicció i la contracultura. Una dotzena de novel·les, dos reculls de relats, un llibre de poemes, una obra de teatre i vint-i-cinc traduccions després, el conjunt de la seva obra és un dels corpus literaris més interessants de la literatura contemporània. Les pàgines dels seus llibres mostren un geni creatiu excepcional, un artista de talent incommensurable. Són un cant a la intel·ligència i a la llibertat. Llegir-lo és deixar-se arrossegar per una força que xucla el lector i el transporta a un univers únic del qual, sens dubte, en sortirà més ric. Un univers format per novel·les històriques on la història és només un joc al servei de la literatura, per relats fascinants carregats de força poètica i narrativa, per un feminisme diàfan, per experiències colpidores i pensament d'alta volada, per un estil brillant i una capacitat inigualable de generar imatges sorprenents, originals i hipnòtiques, per una visceralitat i una rauxa en equilibri constant entre la precisió i el rigor, per una honestedat que, al marge del realisme, aposta sobretot per la sinceritat i la veritat. Veritat o

realitat? Sovint, el lector es demana què hi ha de realitat i què hi ha de ficció en les històries de Cussà, sobretot en aquelles on els ionquis són protagonistes. Però això no té importància. El que és important és el que hi ha de veritat.

Finalment, sembla que l'obra de Jordi Cussà comença a ser reivindicada amb una mica més de convicció per part d'alguns prescriptors dels qui tallen el bacallà en el món ingrat de la literatura catalana. Que una obra sòlida i valuosa com la seva no hagi fet que els editors es barallessin per publicar-la diu molt poc de la indústria cultural d'aquest país. Però no tota la culpa del bandejament la té el sistema editorial, no ens enganyem, perquè tampoc la crítica que publica en determinats mitjans, instal·lats majoritàriament a Barcelona i amb una certa tendència a mirar-se el melic (perquè ja sabem que allò que no passa per la capital, senzillament, no passa), no li va fer mai gaire cas. Benvingut sigui, doncs, el reconeixement pòstum. Llàstima que ell ja no ho ha pogut veure ni gaudir. Me l'imagino a cal Pardal, davant de l'ordinador i envoltat de fum, mirant-se de reüll la comèdia mediàtica, amb un somriure murri i satisfet.

LLORENÇ CAPDEVILA

Escriptor

Manresa, juliol, 2021

EL MESTRE DE CAL PARDAL

L'actitud d'en Jordi Cussà envers la seva pròpia obra és digna de tota una tesi. Va arrencar, com se sap, amb la novel·la la versió gràfica de la qual teniu entre mans i així mateix, fa vint anys, es va convertir en el primer autor català capaç d'escriure molt bé i amb coneixement de causa sobre el món de les drogues, sobretot l'heroïna. Els crítics ja el van col·locar al que se suposava que seria el seu pedestal literari permanent: el de l'escriptor exionqui, com si en Cussà fos el plançó català de la Generació Beat; però no li interessaven els autors Beat —els trobava avorrits— i sí els del món antic, de manera que la seva segona novel·la va ser *La Serp* (2001), en què imaginava vuit segles de la història d'una nissaga d'Empúries. Com que també li interessava la política i les seves contradiccions, la seva tercera novel·la, *L'afil sacríficat* (2003) parla d'un capellà català que acaba lluitant en un conflicte armat al continent llatinoamericà. I si explico tot això és per recalcar un vessant del Jordi que era tan personal com professional: la necessitat d'escriure el que li donava la gana —al seu petit estudi berguedà, que ell anomenava Cal Pardal— sense tenir en compte ni les modes ni les expectatives possibles dels lectors i fins i tot de les editorials. Per a ell, el mateix concepte de *llibertat* anava lligat a la d'escriure exactament el que volia, sabent que amb la seva energia estilística n'hi hauria prou perquè tot el que feia —poesia, teatre, contes, novel·les...— portés la seva empremta única.

Com s'ha dit, una part de la seva vida va quedar marcada per uns deu anys d'addicció a l'heroïna. En parlava poc (fora, és clar, d'una part de la seva obra) però una vegada, durant una visita inoblidable a Berga per veure la Patum, el meu fill, que aleshores tenia dotze anys, li va preguntar per què havia començat a prendre heroïna. El Jordi, que mai no tractava a ningú amb condescendència, i molt menys els nens, va explicar que durant els primers dos anys viure

amb (i de) l'heroïna és increïblement apassionant, ja que dona peu a situacions abans impensables (en el seu cas: contactes amb la màfia napolitana, cinc accidents de cotxe dels quals va sortir il·lès, trasllats constants arreu del territori català, sempre vigilant que la policia no en sabés res...). Però que després d'aquells dos anys, va explicar, t'adones que estàs atrapat, que no pots deixar l'heroïna, i a partir d'aquí la teva vida es converteix en un infern. Jordi mateix se'n va desenganxar, del cavall, vivint sol en una masia abandonada: una manera excepcionalment dura de desintoxicar-se, que només una persona naturalment tossuda podria portar a terme. I el Jordi, a més de ser ben lúcid (sobretot, paradoxalment, després d'haver consumit una quantitat diària, però sempre controlada, d'alcohol i marihuana) va ser un home tossut com cap altre: a l'hora d'escriure, per exemple, mai no li passava pel cap tirar la tovallola, malgrat els obstacles gens negligibles que trobava pel camí. Al començament aquests obstacles —rebutjos, comentaris negatius, el menyspreu poc amagat d'alguna agència o d'alguna editorial— el feien enfadar, però després d'un cert temps —poc— se'n fotia, amb aquella rialla saludablement sarcàstica que tenia. I tenia raó de fotre-se'n, ja que intuïa, cap al final de la seva vida —i era motiu d'una gran satisfacció per a ell— que la gent continuaria llegint els seus llibres durant molts anys.

En fi, tornant a *Cavalls salvatges*, més que una novel·la autobiogràfica —sempre negava que ho era— és més aviat una destil·lació fictícia d'una passió incipient i d'un infern posterior que el Jordi va viure i sobreviure, feta literatura contundent —com tot el que va escriure— en aquella fàbrica fabulosa d'idees i històries que era i que mai més no serà Cal Pardal.

MATTHEW TREE

Escriptor

Banyoles, juliol, 2021

SOBREDOSI NATURAL

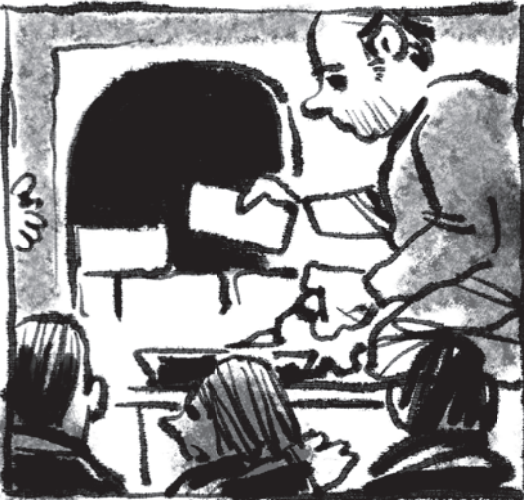
Faith has been broken,
tears must be cried,
Let's do some living,
after we die.

THE ROLLING STONES

PERÒ AL CEMENTIRI FOTIA UNA CALOR DE COLLONS,
I AMB LA NOSTRA ROBETA DE QUEDAR COM SENYORS,
SUAVEM COM PORCS.

ALLÀ SÍ QUE VAIG
COMENÇAR A IMAGINAR-ME
LA CÒRRUPCIO DEL COS
DE LA LLUÏSA.

CASTIGAT PER L'ABÚS DE META-
DONA I DEVASTAT PER LA SIDA.

